

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

בפני כב' השופט שלמה פרידלנדר

	התובע	מרדכי פרדריק אלבז
		ע"י עו"ד אמיר ישראלי
		נגד
	הנתבעת	אסמי עוז 2000 בע"מ
		ע"י עו"ד אריה נייגר
1	--	נגד
	מתייצב	היועץ המשפטי לממשלה
		ע"י עו"ד יערי רואש מפמ"ד (אזרחי)

2

פסק דין

3

מבוא וטענות הצדדים

- 1 לפניי בקשה לפי **חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006** (להלן: "החוק"), מטעם התובע הייצוגי
 2 (להלן: "התובע") והנתבעת לאשר הסכם פשרה בתובענה ייצוגית בגין מטריד ריח שמקורו הנטען
 3 במפעל הנתבעת לייצור מזון לבעלי-חיים באופקים (להלן: "המפעל").
- 4 2. התובע טען כי המפעל גורם לתושבי אופקים מפגעי ריח בעוצמה ובתדירות בלתי נסבלים במשך
 5 עשרות שנים, תוך הפרת רישיון-העסק והדין. מעשים אלה מהווים עוולות של הפרת חובה חקוקה,
 6 רשלנות ומטרד ליחיד כלפי הקבוצה שאותה ביקש התובע להגדיר ככוללת את "**כלל תושבי אופקים**
 7 **וכל מי שמקום עבודתו בסמיכות למפעל אסמי עוז**". הסעדים שהתבקשו הם ציווי לנתבעת לנקוט
 8 באמצעים הנדרשים על-מנת למנוע את המשך המפגע, וכן פיצוי של כ-8,000 ₪ לכל אחד מחברי
 9 הקבוצה בגין עוגמת הנפש שנגרמה להם, בסכום כולל של 30,000,000 ₪ לקבוצה בכללותה.
 10
- 11 3. הנתבעת טענה בתשובתה, הנסמכת על חוות דעתו של המומחה ד"ר יוסי ענבר, כי יש לדחות את
 12 הבקשה. לטענתה, המבקש לא הוכיח כלל קיומו של מפגע ריח. הנתבעת ממלאת אחר כל ההוראות
 13 החוקיות המסדירות את פעילותה, משתפת פעלה עם גורמי האכיפה ואיכות הסביבה, ואף יוזמת
 14

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

- 1 ומשפרת כל העת את תהליכי העבודה והמכשור במפעל, כולל התקנת מערכת פלזמה חדשה,
 2 מתקדמת ויקרה, כדי לצמצם למינימום ריח כלשהו. פעילות זו הובילה לכך שלמעשה אין עוד ריח
 3 הנפלט מהמפעל, שהוא בלתי סביר ומטריד דרך קבע את תושבי אופקים, בשים לב גם לכיוון העיקרי
 4 של הרוח באזור. ככל שהתובע אכן מוטרד מריח כלשהו, וככל שאכן קיים ריח כזה מבחינה
 5 אובייקטיבית – מקורו של הריח אינו במפעל הנתבעת אלא בגורמים חקלאיים ותעשייתיים אחרים
 6 באזור. לכך יש להוסיף את הפיזור המשתנה של הריח באוויר ואת האופי האינדיבידואלי
 7 והסובייקטיבי של חוש הריח. אלה מלמדים כי לא כל תושבי האזור נחשפו לאותם ריחות, אם בכלל,
 8 באותה עוצמה; ולפיכך אין בסיס משותף לחברי הקבוצה. גם גובה הנזק המשמעותי שלו טוען
 9 התובע אינו מתאים לתובענה ייצוגית אלא לתביעות פרטניות.
- 10 4. ביום 18.4.2013 הגישו התובע והנתבעת בקשה לאישור הסדר פשרה. לפי ההסדר, הקבוצה
 11 המיוצגת תכלול את כל מי שהתגורר או עבד ברדיוס של 30 ק"מ ממפעל הנתבעת, מאז החל לפעול
 12 עד הגשת התביעה. הנתבעת תשלים התקנת מערכת איכותית במיוחד לנטרול ריחות מסוג "פלזמה
 13 קרה", בעלות של 7.5-5 מיליון ₪ (עלות גבוהה בכ-1.7 מיליון ₪ מזו של מערכות אחרות שגם הן
 14 עומדות בדרישות החוק, כפי שנקבע בחוות-דעתו של המומחה ענבר ולא נסתר). הנתבעת תתרום
 15 למתנ"ס באופקים סך 600,000 ₪, בפריסה ל-10 שנים (תחת הסכום של 400,000 ₪ שהוצע
 16 מלכתחילה). הנתבעת תוסיף ותשלם סך 15,000 ₪ למבקש וסך 150,000 ₪ שכ"ט לב"כ המבקש.
- 17 5. לאור אופי הפגיעה והפיצוי ביקשו הצדדים לאשר את ההסדר, ללא מינוי בודק מטעם בית
 18 המשפט אשר יגרור עלויות גבוהות בכסף ובהימשכות ההליך, ולמעשה יחייב את עיקר בירונון של
 19 הסוגיות שהיו מתבררות במסגרת ההליך העיקרי. הצדדים הטעימו כי הסדר הפשרה יוביל לחיסול
 20 המטרד מושא התובענה, ויפצה את רוב מניינם ובניינם של חברי הקבוצה, שהם תושבי אופקים.
- 21 6. היועץ המשפטי לממשלה (להלן: "היועמ"ש") התנגד להסדר הפשרה, לרבות בהסתמך על חוות-
 22 דעת המומחית גב' יוליה גינבורג, מן הטעמים שלהלן:
- 23 הגדרת הקבוצה בהסדר רחבה מדי ומן ההגדרה המקורית שבתביעה;
 24 יש לתחום ההסדר לנזק העצמאי של עגמת הנפש בשל הריח עד מועד ההסדר, להבדיל מנזק בלתי
 25 ממוני הנלווה לנזק ממשי;
 26 הנתבעת התחייבה ממילא להתקין מערכת ניטור מסוג "פלזמה קרה", ללא קשר לתביעה, ואף
 27 רכשה כזו בפועל עוד לפני הגשת התביעה;
 28 מערכת זו אינה צפויה לפתור לחלוטין את הבעיה, שכן היא מטפלת בפליטה מהארובות בלבד, ואינה
 29 מכסה פליטות מחללי המפעל והימצאות חומרים עתירי-ריח במפעל;

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

- 1 סכום הפיצוי הכספי צריך להיות מכפלה של פיצוי משמעותי (לפחות 800-1,200 ₪) במספר הנפגעים
 2 (כ-15,000), ולהינתן אישית לתושבי האזור המצוי ברדיוס של 5 ק"מ מהמפעל; זאת לעומת הפיצוי
 3 המוצע, שחלוקתו במספר חברי הקבוצה עולה לסכום זעום, ואשר לא ישולם בפועל לנפגעים;
 4 החיסכון למפעל עקב הפרת ההוראות המסדירות את פעילותו עלה לסך כ-2.5 מיליון ₪, ולא סביר
 5 שהפיצוי יפחת באופן כה משמעותי מסכום זה;
 6 שכר הטרחה מופרז ביחס להישגים הזניחים של הסדר הפשרה.
- 7 . היועמ"ש הוסיף והפנה לעניין ת"פ 13-08-42679-08 **מדינת ישראל נ' אסמי עוז 2000 בע"מ ואח'**
 8 (19.3.2015), שבמסגרתו הורשעה הנתבעת על פי הודאתה בניהול עסק בניגוד לרישיון ובגרימת ריח
 9 חזק ובלתי סביר, ונגזרו עליה, בהתאם להסדר, קנס בסך 450,000 ₪ והתחייבות להימנע מעבירה,
 10 לרבות זיהום אוויר, במשך 3 שנים.
- 11 8. התובע והנתבעת השיבו להשגות היועמ"ש בהבהירם כי התחייבות הנתבעת להתקין את
 12 המערכת היקרה דווקא, והתקנתה בפועל ללא דיחוי, נבעו מן ההליכים שיזם התובע, ולא מניסיונות
 13 האכיפה של המדינה. ההסדר מגשים את התכלית העיקרית של מניעת המטרד. תחשיבו של
 14 היועמ"ש אינו מגלם את הספקולטיביות של הנזק הנטען, את עמימות הקשר הסיבתי ואת יתרונות
 15 הפשרה המהירה על הליך ממושך ויקר. הסדר הפשרה ראוי גם בהשוואה לסעדים שנפסקו בהליכים
 16 דומים אחרים, לרבות כאלה שבהם נוהל הליך ממושך שתוצאותיו לא הלמו את התקוות שנתלו בו,
 17 כמפורט בסקירה שלהלן:
- 18 9. **בפסק-הדין בעניין ת"צ 11781-05-09 עזבון להט נ' כרמל כימיקלים בע"מ** (4.3.2012) חויבה
 19 הנתבעת לבצע תיקונים בעלות של כ-230,000 ₪ ולשלם פיצוי בסך 450,000 ₪, וכן פיצוי לכל אחד
 20 מן התובעים הייצוגיים בסך 15,000 ₪ ושכר טרחה למייצג בסך 110,000 ₪.
- 21 10. בהסדר הפשרה בעניין ת"א (ב"ש) 5342/08 **סודרי נ' טית בית תעשיות בע"מ** (24.4.2012) חויבה
 22 הנתבעת לבצע תיקונים בעלות של כ-2 מיליון ₪ ולהעניק טובת הנאה לניזוקים בשווי של כ-500,000
 23 ₪, מלבד פיצוי בסך 20,000 ₪ לתובעת הייצוגית ושכר טרחה למייצג בסך 200,000 ₪.
- 24 11. בהסדר הפשרה בעניין ת"צ 837/07 **בריוטי נ' פרוטרום תעשיות בע"מ** (26.4.2010), חויבה
 25 הנתבעת לבצע תיקונים ופעולות שעלותם מעל 8 מיליון ₪, מלבד פיצוי בסך 50,000 ₪ לכל אחד
 26 משני התובעים הייצוגיים, שכר טרחה למייצג בסך 500,000 ₪ ותרומה לארגון המקדם את איכות
 27 הסביבה בסך 225,000 ₪. עוד חויבה הנתבעת לחדול מייצורם של 16 חומרים העלולים ליצור מטרד-
 28 ריח.

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

1. בהסדר הפשרה בעניין ת"צ 4195-04-09 **רייכין נ' בתי זיקוק לנפט בע"מ** (13.2.2012) חויבה
 2 הנתבעת לתרום סך 650,000 ₪, מלבד פיצוי לתובעות הייצוגיות בסך 30,000 ₪ ושכר טרחה למייצג
 3 בסך 120,000 ₪. יצוין כי לא דובר במפגע חוזר ונשנה, אלא במקרה דו-פעמי של פליטת עשן שחור
 4 מארובות.
13. בהסדר הפשרה בעניין בש"א 17774/06 **רשף נ' חד חברה לתעשיות מתכת בע"מ** (12.2.2012),
 5 חויבה הנתבעת לנקוט אמצעי זהירות בעלות של 15 מיליון ₪ ולתרום סך 330,000 ₪ לקרן
 6 סביבתית, מלבד פיצוי לתובע הייצוגי ושכר טרחה למייצג.
 7
14. בהסדר הפשרה בעניין ת"א 3011/09 **בנימין דניאל נ' יצרני כימיקלים בע"מ** (16.12.2010)
 8 חויבה הנתבעת לבצע שיפורים במפעל ולהרים תרומה להקמת גן ציבורי.
 9
15. בהתייחסותה של הנתבעת ל"תחשיב הנוק" מטעם היועמ"ש טענה לחוסר-עקביות בעמדתו לגבי
 10 הסדרי פשרה במקרים דומים לענייננו. לגוף העניין טענה כי הצעתו הכספית אינה מגלמת קנייה
 11 סבירה של סיכון בתיק, אלא את הקצה העליון של תוחלת התביעה, מבלי להביא בחשבון כי מדובר
 12 בפשרה בשלב התחלתי, ללא ניהול הוכחות. לטענת היועמ"ש כי לכימות טובת-ההנאה הגלומה
 13 בהתקנת מערכת עדיפה על זו שהדין חייב לא ניתן להתבסס על העלות הכוללת של אותה מערכת
 14 השיבה הנתבעת כי, לפי הערכתו של ד"ר ענבר אשר לא נסתרה, הפרש העלות בין המערכות, השקול
 15 לשווי ההטבה העודפת, עולה לסך כ-1.7 מיליון ₪, סכום נכבד כשלעצמו.
 16
16. טענתה האחרונה של הנתבעת נוגעת להיעדרו של מודל מדעי-כלכלי-אמפירי המאפשר לכמת את
 17 מספר הנפגעים ואת גובה הנוק, כמבואר בחוות דעתה של ד"ר רבקה קולטון שפירא. עיקרו של דבר,
 18 כפי שנטען על-ידי הנתבעת כבר בתגובתה לבקשה, הערכת גובה הנוק ומספר הנפגעים נתקלת
 19 בקשיים הנובעים מאופיו של המטרד (ריח סובייקטיבי), עוצמתו (משתנה לפי הרוח), סוג הנוק
 20 (בלתי-ממוני) והעמימות הסיבתית (נוכח המטרדים האחרים באזור).
 21
17. הנתבעת הפנתה לעניין ת"צ 18302-12-12 **שמיר נ' פוקר בע"מ** (14.12.2014), שם נדחו טענות
 22 דומות של היועמ"ש מטעמים דומים לאלה שהעלתה הנתבעת כאן. התביעה שם הוגשה נגד מפעל
 23 בעפולה בגין מפגעי ריח וזיהום אוויר. הצדדים הגיעו להסדר פשרה בשלב התחלתי כבענייננו, שלפיו
 24 המפעל יעבור לעשות שימוש בגז טבעי, ויתרום לפרויקטים חינוכיים בעפולה והסביבה סך 200,000
 25 ₪. גם שם התנגד היועמ"ש להסדר הפשרה, בין היתר בטענה כי המפעל היה מחויב ממילא לעבור
 26 לעשות שימוש בגז טבעי, בלי קשר לתביעה שהוגשה נגדו. בית-המשפט דחה את התנגדות היועמ"ש
 27 ואישר את הסדר הפשרה, תוך שהוא מציין כי אין לדעת האם ומתי הייתה החובה האמורה נאכפת
 28 על הנתבעת אילולא התובענה הייצוגית, וכן את היעדרו של מודל לכימות הנוק.
 29

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

18. הנתבעת הוסיפה והפנתה להסדר פשרה שאושר לאחרונה בעניין ת"צ 10-12-19368 **אתר נ' מכון למיחזור פסדים העמק (1994) (22.3.2015)**. גם שם דובר בתביעה בגין מפגעי ריח, שבעקבותיה הגיעו הצדדים להסכם פשרה שלו התנגד היועמ"ש. טענתו הייתה כי ההתחייבות של המפעל לעמוד בתנאי היתר הפליטה איננה בבחינת הטבה לתובעים, שכן ממילא מחויב המפעל לעמוד בהוראות הדין. בדומה לפרשת **פזקר**, טענת היועמ"ש נדחתה בנימוק שגם אם המפעל היה מחויב לעשות דבר-מה מכוח הדין, אין ערובה לכך שהמפעל היה עומד בהתחייבויותיו בפועל לולא התביעה הייצוגית. התנגדות נוספת של היועמ"ש נבעה מכך שהסדר הפשרה אינו כולל פיצוי כספי אישי-ישיר לחברי הקבוצה, וכי סכום הפיצוי המוצע נמוך ביחס לסכום שנתבע. שוב הפנה בית המשפט לעניין **פזקר**, וקבע כי מקום שבו מסתיים התיק בהסדר פשרה, אין מקום לגזור את סכום הפיצוי מהסכום הנתבע. במקום פיצוי אישי נמוך, עדיף ומקובל לקבוע פיצוי לתועלת הציבור. בית-המשפט אישר את הפשרה ללא מינוי בודק, מן הטעם כי ממילא לא ניתן לכמת את הנזק הסובייקטיבי, ועל דרך האומדנה, המקובלת בכגון-דא, ניתן לקבוע כי הפיצוי סביר. הנתבעת חויבה בסך 500,000 ₪ (בפרישה על פני 5 שנים), בגמול ל-8 התובעים הייצוגיים בסך כולל של 40,000 ₪, בשכ"ט המייצג בסך 170,000 ₪ ובהקמות מתקן שפכים ייעודי.
19. היועמ"ש טען כי יש צורך במינוי בודק, זאת לשם הגדרת הקבוצה שאותה יש לפצות באופן ישיר, ולצורך הערכת שיעור הנזק. נטען כי יש צורך ביועץ סביבתי מומחה על מנת שיבחן אילו שטחים נחשפו למפגע הריח לאורך השנים [פסקאות 59-61 בעמדת היועמ"ש].
20. התובע והנתבעת טענו כי אין מקום למנות בודק משום שאין מדובר בנזק אובייקטיבי שנדרשת מומחיות לקביעתו ולהערכתו אלא בקביעה משפטית בדבר הפיצוי הראוי בנסיבות של נזק לא-אובייקטיבי. הם הפנו, לעניין זה, לפסיקה שלהלן:
21. בעניין ת"צ (מרכז) 07-12-164 **שרייר נ' מהדרים בע"מ** (24.2.2009) הוגשה תביעה ייצוגית בגין עישון בשטחים הציבוריים של קניון. הצדדים ביקשו שלא למנות בודק בשל היעדר יכולת לכמת את הקבוצה, בשל הקושי להוכיח את הנזקים, ובשל כך שהסדר הפשרה נוגע בעיקרו לעתיד. בית-המשפט קבע: "**בענייננו מדובר בנזק לא ממוני שנגרם לתובעים עקב פגיעה באוטונומיה וחשיפה לעשן מזיק. אין מדובר בפיצוי התובעים בגין חסרון כיס בפועל... התכלית העיקרית של ההסדר שלפני היא אכיפת החוק למניעת עישון, ההסדר אינו מתיימר להתבסס על עניינים חשבונאיים מורכבים או על עניינים הדורשים מומחיות מיוחדת. בחינת סבירות ההסדר במקרה הנדון היא שאלה משפטית ולא שאלה שבמומחיות אחרת. על כן בנסיבות שלפני אין מקום למינוי בודק שכן אין לו כל עדיפות על בית המשפט**" [פסקה 19 בפסק-הדין].
22. בעניין ת"א 1953/04 **שכטר נ' כרמל איגוד למשכנתאות והשקעות בע"מ** (15.7.2007), הוגשה תביעה ייצוגית בגין חיוב הלקוחות בביטוח חיים לצורך משכנתא, שלא כדין. בית-המשפט קבע כי

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

- 1 "אין צורך במינוי בודק, אשר יעכב את ביצוע הסדר הפשרה, ויביא להוצאות נוספות, בלא שצפויה
2 כתוצאה מכך תועלת של ממש... בחינת סבירותו של הסכם הפשרה והיותו הוגן ומאוזן הינה עניין
3 משפטי, הכרוך בבחינת הסיכונים והסיכויים של התביעה. עניין זה מסווג לבית המשפט, ואין
4 צורך במינוי בודק. היה מקום למנות בודק, לו התעוררה שאלה של הערכה כלכלית של ההסכם, או
5 כל נושא אחר הדורש מומחיות. אך במקרה זה, ההכרעה קמה ונופלת על סמך שיקולים משפטיים
6 טהורים" [פסקאות 6 ו-7 בפסק-הדין].
- 7 23. דברים דומים, בהקשר של נזק סובייקטיבי כבענייננו, תוך השמעת ביקורת כללית על נחיצותו
8 ומעשיותו של מינוי בודק בתובענות ייצוגיות רבות, נקבעו גם בעניין ת"א 2474/02 רותם נ' מת"ב
9 מערכות תקשורת כבלים בע"מ (20.3.2007), פסקה ב.1 בפסק-הדין.
- 10 24. גם בעניין **בריוטי** [לעיל פסקה 11] דובר במפגעי ריח חוזרים ונשנים שמקורם במפעל, כבענייננו,
11 והסדר הפשרה אושר מבלי שבית המשפט מציין כי מונה בודק.
- 12 25. גם בעניין **רשף** [לעיל פסקה 12] לא מונה בודק נוכח מעורבותם של מומחים בהליך הגישור
13 [פסקה 17(ב) בפסק-הדין]. אזכיר כי גם בענייננו הוגשו לבית-המשפט חוות-דעת מומחים, אשר
14 העניקו תשתית שבמומחיות – ככל שקיימת כזו בענייננו – לבחינת סבירותה של הפשרה.
- 15 26. לבסוף, גם בעניין **שמיר** [לעיל פסקה 17] טענו המבקשים, כבענייננו, כי אין למנות בודק, משום
16 שלא מוכר תחום-דעת לכימות הפיצוי בגין מטרדי ריח ואין בישראל בעל-מקצוע או בעל-ניסיון
17 בכגון-דא. על אף התנגדות היועמ"ש, בית-המשפט אישר את הפשרה מבלי למנות בודק.
- 18 27. משהארכתי בתיאור טענות הצדדים והפסיקה שאליה הפנו – אוכל לקצר בתיאור הטעמים
19 העיקריים להכרעתי, כלהלן.
20
- 21 **דין והכרעה**
- 22 28. לאחר העיון בטיעוני הצדדים ובאסמכתאות שהביאו, הגעתי למסקנה כי דין הבקשה להתקבל,
23 מטעמי המבקשים, ובעיקר בשים לב לאמור להלן.
- 24 29. הרגישות לריחות, הן מבחינת סף הרגישות לריח, הן מבחינת הטעם לגבי ריחות שונים הן
25 מבחינת עצמת התגובה לריח – מאופיינת בשונות רבה בין בני אדם שונים, ובקושי להוכיח באופן
26 אובייקטיבי. עניין זה משליך הן על הקושי המשפטי להכיר בתובענה על ריח כייצוגית, והן על הקושי
27 העובדתי להוכיח את הנזק.

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

- 1 30. חוויית הריח דועכת ואף מתפוגגת עם ההתרגלות אליו. לפיכך, הנזק של החשופים דרך-קבע
2 לריח לא-נעים דועך ואף מתפוגג במשך הזמן.
- 3 31. בזירת המטרד הנטען קיימים גם מטרדי-ריח "מתחרים" שיש להם השפעה "ממסכת" על הריח
4 מושא התובענה. יש בכך משום קושי להוכיח קשר סיבתי בין הריח הנדון לאחרים, ומשום קושי
5 להוכיח את הנזק השולי שגורם הריח הנדון בהינתן הריחות האחרים [בעניין ת"צ (חיי) 12-12-44582
6 **אדמון בלוט נ' טבעפוסט בע"מ** (4.2.2015) נדחתה הבקשה לאישור התובענה מטעם זה].
- 7 32. מטרד ריח מקים עילה לפיצויים בכפוף לגדרי הזכות להנאה סבירה ממקרקעין "**בהתחשב עם**
8 **מקומם וטיבם**" [פקודת הנוזיקין (נוסח חדש), סעיף 44(א)]. הציפייה הסבירה של תופס מקרקעין
9 שלא להיות חשוף לריחות תלויה, אפוא, בקיום-הרקע של ריחות כאלה ואחרים באותה סביבה.
10 לפיכך, הנזק הרלבנטי לתביעות בגין מטרדי ריח הוא הריח השולי החורג מן הריח הסביר באותו
11 מקום, ויש בכך משום אתגר נוסף לכימות הנזק הסובייקטיבי הקשה לכימות בלאו-הכי.
- 12 33. הריח אינו קבוע במקום ובזמן, והוא תלוי בתופעות בלתי רציפות במקור הריח וברוחות
13 המשתנות הנושאות אותו למקומות שונים ולמשך פרקי-זמן שונים. גם בכך יש משום קושי להוכיח
14 הן את האוכלוסייה שסבלה נזק והן לכמות נזק זה אצל יחידה. כאמור לעיל, הדבר מהווה הן משוכה
15 בדרך להכרה בתובענה ייצוגית והן משוכה בהוכחת הנזק.
- 16 34. בידוע שלא תמיד קצרה הדרך בין אסדרה לאכיפה. כמה שנאמר, לעניין האיסור לגעת בהר סיני
17 במשך מתן-תורה: "**ויאמר ה' אל משה לך אל העם... והגבלת את העם סביב לאמר, השמרו לכם**
18 **עלות קהר ונגע בקצהו: קל הנגע בקהר, מות יומת... ויאמר ה' אל משה, רד העד בעם: פן יחרסו אל**
19 **ה' לראות, ונפל ממנו רב... ויאמר משה אל ה', לא יוכל העם, לעלת אל הר סיני: כי אתה העדתה**
20 **בני, לאמר, הגבל את הקר וקדשתו. ויאמר אליו ה' לך רד... וירד משה אל העם ויאמר אליהם**".
21 משה סבור כי עצם האיסור מבסס הנחה בדבר הציות לו, אולם הקדוש-ברוך-הוא פחות נאיבי,
22 ומורה למשה להוסיף ולוודא כי האיסור יקוים. בדומה לכך, מנקודת מבטו של הציבור החשוף
23 למטרד הריח של הנתבעת, תרופתו לא באה לו מעצם האסדרה – אלא מיוזמתו של התובע הייצוגי,
24 אשר זרז את הנתבעת לחדול מן המטרד ואף המריץ אותה לקבל על עצמה רמת ניטור העולה על זו
25 שהיא חייבת בה לפי חוק.
- 26 35. מוסד התובענה הייצוגית נועד לסייע באכיפה ולמנוע פגיעה עתידית, ולא רק לפצות את נפגעה
27 של ההפרה בעבר. בענייננו הושגה לאחרונה, במסגרת ההליך הפלילי, מידה נוספת של אכיפה מלבד
28 האכיפה הגלומה בפשרה בתובענה הייצוגית שמבוקש לאשרה. גם בכך יש משום הפגה של החשש
29 שמה הסעד הגלום בפשרה הייצוגית אינו אפקטיבי דיו להגשמת התכלית של מניעת המשך ההפרה
30 בעתיד.

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

36. הסעד בתובענה ייצוגית אינו משול לפיצוי בגין הפקעת העילה הפרטנית של הנפגעים שלא היו
 1 צד לתובענה. ההנחה היא כי נפגעים אלו, אילולא התובענה הייצוגית, לעולם לא היו זוכים לסעד
 2 כלשהו; מחמת עלויות העסקה שהיו הופכים את עילת התביעה שלהם לנכס שלא מעשי או לא כלכלי
 3 לממשו. ערך-השוק של נכס כזה הוא אפס, והבריות מתייאשים ממנו ומפקירים אותו, כדבר פעוט
 4 המפוזר על פני שטח רב או כדבר המצוי בקרקעית הים **[בבלי** בבא-מציעא כא, א-ב]. לפיכך, הסעד
 5 בתובענה ייצוגית משול לתגמול, קרי: לסכום שאינו נגזר משווי הנכס אלא מן הבחירה החברתית
 6 בדבר חלוקת הפירות הסבירים של ההליך הייצוגי בין התובע הייצוגי לבין שאר הנפגעים בקבוצה.
 7 סבירותו של התגמול אינה יכולה לנבוע, אפוא, מן היחס בין טובת ההנאה לכל נפגע בקבוצה לבין
 8 שווי עילת התביעה הפרטנית שלו, אילולא הייתה, למעשה, תיאורטית בלבד וחסרת ערך ממשי.
 9
37. בהתייחס לעניינינו, עובדה היא כי מול קבוצת התובעים הפוטנציאליים לא ניצב "תור" של
 10 תובעים ייצוגיים פוטנציאליים המציעים לקבוצה תוחלת-פיצוי אטרקטיבית יותר. מכל-מקום,
 11 הצידוק לאישור הבקשה כרוך גם בזכותם השמורה של תובעים פוטנציאליים לפרוש מן הקבוצה
 12 [סעיף 11 בחוק].
 13
38. יוטעם כי ההכרעה החברתית האמורה תלויה באיזון נאות בין התמרוץ של תובעים ייצוגיים
 14 לצאת למסע, לבין טובת ההנאה שתוענק ל"טרמפיסטים" שלהם. לפיכך, לא כל המרבה בעמידה על
 15 גודל טובת-ההנאה לחברי הקבוצה, תוך הכבדה על התובע הייצוגי החותר לפשרות יעילות, הרי זה
 16 משובח [רע"א 1644/15 גור נ' דור אלון אנרגיה בישראל (1998) בע"מ (27.5.2015), פסקה 10].
 17
39. הגם שהצדדים לא הפנו למקור זה, יש מקום להזכיר, למעלה מן הצורך, את מחקרם של אלון
 18 קלמנט, קרן וינשל-מרגל, יפעת טרבולוס ורוני אבישר-שדה, "תובענות ייצוגיות בישראל –
 19 פרספקטיבה אמפירית", **מחלקת המחקר של הרשות השופטת (יוני 2014) (כאן)**, אשר הוזכר גם
 20 בעניין **גור** [לעיל פסקה 38]. החוקרים מצאו, בין השאר, כי בית-המשפט מינה בודק רק ב-15%
 21 מהתיקים שלא סולקו על הסף [עמ' 33]. עוד נמצא כי קיים פער משמעותי בין בקשות לאישור
 22 תובענות ייצוגיות לבין תוצאותיהן. לדוגמא, בעוד סכום התביעה הממוצע הוא כ-435 מיליון ₪ –
 23 שווי הסעד הכספי לציבור עמד על כ-3.8 מיליון ₪. החוקרים מעירים כי אפשר שהסיבה לפער זה
 24 נעוצה בהיעדר אגרה ביחס ישר לסכום התביעה [שם, עמ' 40-41]. עוד נמצא כי מרבית ההליכים
 25 מסתיימים בפשרה [שם, עמ' 42]. כלומר, חרף הערת החוקרים כי פשרות מעצימות את 'בעיית
 26 הנציג' בתובענות ייצוגיות – עובדה היא כי בדרך-כלל מוגשמת תכליתו של החוק, למעשה, באמצעות
 27 פשרות; עם כל חוסר-השלמות הגלום בהן. בדומה למוסד הסדרי-הטיעון במשפט הפלילי – נראה כי
 28 אוטופיה לחוד וריאליה לחוד. עולה מן המחקר כי הפגמים שמצא היועמ"ש בפשרה בעניינינו אינם
 29 ייחודיים לה, ומבלי לפגוע בתוכן הקונקרטי ניתן לשמוע מהסתייגויות היועמ"ש הד של אנחה על
 30 מצב התובענות הייצוגיות בישראל בכלל.
 31

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

40. משאמרנו כי רף הפיצוי לחברי הקבוצה אינו נגזר מן הנזק שנגרם להם אלא מן הבחירה
 החברתית כמה להעניק להם – מתחוורת המשמעות המכרעת שיש לפסיקת בתי המשפט במקרים
 דומים. כפי שהראו המבקשים, רף הפיצוי בענייננו דומה לזה שנקבע במקרים דומים לא מעטים,
 ואף גבוה-יחסית בהשוואה אליהם. לפיכך, כל עוד בית המשפט העליון לא התערב בנורמה
 שהתגבשה בפסיקת בתי המשפט המחוזיים, כמתואר לעיל, לרבות הנוהג שלא למנות בודק בכגון-דא
 – יש מקום להמשיך וליישם אותה נורמה.

41. לאור המקובץ, מצאתי לנכון לקבל את הבקשה לאישור הסדר הפשרה, ללא צורך במהלך עתיר-
 העלויות של מינוי בודק.

9

10

סיכום

42. זוהי בקשה מטעם התובע הייצוגי והנתבעת לאשר הסדר פשרה בתובענה ייצוגית בגין מטריד
 ריח שגרם מפעלה של הנתבעת לתושבי אופקים.

43. בהתאם להסדר המוצע, הנתבעת כבר הקדימה והתקינה במפעל מערכת למניעת ריחות מסוג
 איכותי ויקר במיוחד (בשיטת הפלזמה הקרה), בעלות של 5-7.5 מיליון ₪, תחת שתסתפק במערכת
 זולה יותר (בכ-1.7 מיליון ₪), ופחות איכותית, שגם באמצעותה יכולה הייתה לצאת ידי חובת החוק.
 הודות להסדר הושגו, מלבד השדרוג של המערכת למניעת ריחות, גם הווידוא וההקדמה של
 התקנתה בפועל, חרף העלויות היתירות לנתבעת, בשלב ההתקנה ובתפעול העתידי.

44. הנתבעת הוסיפה ונטלה על עצמה לתרום סך 400,000 ₪, ולבקשת בית-המשפט ניאותה להגדיל
 את הסכום ולהעמידו על 600,000 ₪, בפרישה ל-10 שנים, לשם הקמת מתנ"ס לרווחת תושבי האזור.

45. עוד הוסכם כי הנתבעת תשלם לתובע הייצוגי סך 15,000 ₪, ולמייצג – סך 150,000 ₪.

46. לאחרונה הסתיים גם הליך פלילי באותו עניין, בהסדר טיעון שלפיו הודתה הנתבעת והורשעה
 בניהול עסק בניגוד לרישיון ובגרימת ריח חזק ובלתי סביר, ונגזרו עליה, בהתאם להסדר, קנס בסך
 450,000 ₪ והתחייבות להימנע מעבירה, לרבות זיהום אוויר, במשך 3 שנים. ההסדר נעשה בשים-לב
 לבקשה התלויה-ועומדת שלפניי לאשר את הסדר הפשרה הייצוגית הנדון כאן, וגם בו ניתן לראות
 משום קבלת אחריות של הנתבעת כלפי הציבור והתחייבות אפקטיבית להימנע מהפרות בעתיד. אני
 רואה בהסדר זה בהליך הפלילי משום נדבך משלים להסדר הפשרה שלפניי בהבטחת האינטרס
 הציבורי.

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 12-07-13974 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

- 1 47. קיבלתי את טענות התובע הייצוגי והנתבעת, המגובים בפסיקת בתי-המשפט במקרים דומים,
 2 כי קיים קושי מובנה בתיחום אוכלוסיית הנפגעים ובכימות הנוק והפיצוי בהקשר של מטרד ריח,
 3 בשל אופיו הסובייקטיבי של חוש הריח, והיותו תלוי רוחות ובלתי-נבדל ממטרדי ריח נוספים
 4 בסביבה.
- 5 48. הכרתי בתרומתה של התובענה הייצוגית להמרצת הנתבעת לחדול מגרימת המטרד ולהתקין
 6 את המערכת היקרה, אשר תבטיח את תושבי האזור מפני המשך המטרד.
- 7 49. לאור המקובץ, אני קובע כלהלן:
- 8 50. ההסדר ראוי, הוגן וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה; קיימות, לכאורה, שאלות
 9 מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה; וסיום ההליך בהסדר פשרה הוא
 10 הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין.
- 11 51. לא נדרשת חוות-דעת בודק, מן הטעמים המיוחדים שנרשמו לעיל.
- 12 52. הסדר הפשרה ממצה את עילת התביעה הפוטנציאלית של "כל מי שהתגורר או עבד ברדיוס של
 13 30 ק"מ מגדרות מפעל אסמי עוז, מאז החל לפעול ועד למועד הגשת הבקשה לאישור התובענה
 14 כייצוגית" [הסדר הפשרה המצורף לבקשה, הגדרת "חברי הקבוצה"]; וזאת בגין ה"נוק בלתי ממוני
 15 המתבטא בעוגמת נפש רבה, ברגשות גועל, שמקורם בחשיפה לריחות לא נעימים, והכל בתוספת
 16 הפגיעה באוטונומיה של הפרט שמקורה בהחשמות לא רצונית לריחות לא נעימים" [בקשה לאישור
 17 התובענה כייצוגית, סעיף 62].
- 18 53. הבקשה לאישור הסדר הפשרה מתקבלת, וניתן בזה להסדר הפשרה תוקף של פסק-דין.
- 19 54. ב"כ הנתבעת ידאג להשלמת ההליכים הדיוניים לפי החוק והתקנות בעקבות אישור הסדר
 20 הפשרה, לרבות ההודעות והפרסומים הנדרשים, עד יום 15.7.2015, על חשבון הנתבעת, תוך הגשת
 21 דיווח והעתקים לבית-המשפט בד-בבד. בהקשר זה, אני מאשר את נוסחי ההודעות שצורפו
 22 לבקשה, ומורה כי הפרסום ייעשה בעיתונים "ידיעות אחרונות ו"השבוע בדרום".
- 23
 24 **ניתן היום, א' תמוז תשע"ה, 18 יוני 2015, בהעדר הצדדים.**
 25

 שלמה פרידלנדר, שופט

26

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"צ 13974-07-12 אלבז נ' אסמי עוז 2000 בע"מ

1
2
3